

Vysloužilová, Eva; Flídrová, Helena

Slovníky a "nadslovníky" Petra Dvořáčka

Opera Slavica. 1994, vol. 4, iss. 4, pp. 58-59

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/116608>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

kapitola s ukázkami aplikace zmíněných parametrů na hesla v dvojazyčném slovníku.

Poslední čtvrtinu knihy (*Zhrnutí a závěry*) tvoří vedle syntetizujícího závěru důkladné trojazyčné resumé a obsáhlý soupis literatury.

Publikace Elly Sekaninové představuje cennou syntézu poznatků získaných vlastní mnohaletou lexikografickou prací a bude jistě vítaným zdrojem poučení nejen pro ty, kteří se otázkami teoretické i praktické lexikografie zabývají hlouběji.

J. Gazda

Slovníky a "nadslovníky" Petra Dvořáčka

Dvořáček, P.: "Nadslovník" (Slovník obtížnější terminologie z oblasti práva, financí, administrativy) česko-ruský. JTP Praha 1994, 70 s. "Nadslovník" (Slovník obtížnější terminologie), technický česko-ruský. JTP 1994, 100 s.

V době, kdy rusistických prací vychází skutečně jako šafránu, je každý nový titul sledován se zvýšeným zájmem. Nejinak tomu jistě bude i u česko-ruského "Nadslovníku" Petra Dvořáčka, tím spíše, že ho avizovala a vydala Jednota tlumočnicků a překladatelů, která je pokládána za garanta profesionality translatologické činnosti u nás. Tak jsme tomu rozuměli i my, kteří již několik let vychováváme překladatelský dorost, a proto jsme našim studentům - v plné víře ve kvalitu díla - slovník doporučovali. Je proto nyní naší povinností vyslovit své připomínky, a to nejen nás - učitelů, ale i studentů, protože právě oni zřejmě budou nejčastějšími uživateli. Necht' je tedy naše recenze brána jako publikovaná odpověď na otázky, se kterými se musí každý z uživatelů vypořádat, začínající překladatel především. Zastavíme se nejdříve u samotného označení publikace "slovník". Máme za to, že v české lexikografické tradici, již vděčíme nejen za celou řadu výborných slovníků, je tento pojem spojován s určitým obsahem. Po budoucích překladatelích žádáme, aby měli základní sumu vědomostí o lexikografické teorii a praxi, aby

zvládli tzv. lexikografickou kompetenci (*Man, O.:* Ruské lexikografické termíny, jejich chápání a překlad. RTaP 1989, 3, 13-16). "Slovník" profesionála, který nyní dostávají do rukou, se však tomuto označení zcela vymyká. Proč ho tedy nenazvat odpovídajícím způsobem? Vždyť jde vlastně o abecedně (a málo přehledně) uspořádaný soubor (slov, slovních spojení, některých vazeb, zkratek) bez jakékoli další výbavy, který začínajícího překladatele notně potrápí. Nebo bude testovat jeho asociativní vazby, jak to s námi provedla některá "hesla". Kuriozní je např. podoba "hesla" za: za (*podpisování*) - za. Obdobně: *provádí se* - во исполнение a mnohá jiná.

Autor v předmluvě sděluje, že slovník neobsahuje balast typu "obchod" apod., nýbrž jen ty výrazy, které ho za celý život nějak potrápily či znejistily. Předkládá však ve svém souboru celou řadu zcela obvyklých slov a spojení, která najdeme i ve středních překladových slovnících, a je tedy zbytečné vytvářet z nich "strašáka". Jestliže pomíneme spojení typu *adaptace struktur* - *адаптация структур*, pak slova (termíny) jako *branec*, *bankovka*,

clo, cech, expres, obrana, obnova, odesílatel, potvrzenka, shrnutí, výzva a mnoho jiných by zde nemusela být, a to tím spíše, že u nich chybí jakékoli vazby, které by je dále specifikovaly. Např. slovo *obrana* je překladem ruského *защита*. Ale kam se slovem *оборона*? Sloveso *hodlat* má uveden ekvivalent *надеяться*, ostatní významy i vazby zcela chybí.

Abecední kritérium třídění se jeví jako nejrychlejší pouze z prvního pohledu a pro začátečníka ne zrovna nejvhodnější, protože se tak dostávají "daleko od sebe" slova, která k sobě významově patří. Např. termín *clo* - *обложение таможенными пошлинами* (podle nás lépe - *увалит clo*), *clo* (*od cla jsou osvobozeny*) - *от обложения таможенными пошлинами освобождаются* má u písmena D doplnění *o dovozní clo* - *ввозная пошлина* a u písmene V *vývozní (clo)* - *отпускной* bez dalšího zpřesnění. Jistá nedůslednost autora provází v celé práci. Např. ruské varianty slova *cech* - *цех, гильдия* lze v tomto uvedení chápat jako ekvivalentní synonyma, což neodpovídá pravdě. Porozumění ztěžuje i způsob uvádění některých hesel. Např. výnos je uvedeno v podobě:

výnos - *выручка*

výnos (úřední) - *акт, положение, постановление, указ* apod.

Uvedení hesel spojených s novou realitou, např. *котора* - *палата, sněmovna* - *палата* nebo *koš* - *корзина* bez elementárních adjektiv (horní a dolní komora parlamentu, sněmovna, spotřebitelský koš apod.) považujeme za zcela neúčelné.

Stejně tak je problematické uvádění českých mnohoznačných slov bez jejich bližší charakteristiky. To může uživatele dokonce zavádět. Např. *prostor* - *помещение, проjev* - *объявление, propustit* - *снять арест с, prohlídka* - *проверка* aj.

Za diskutabilní lze považovat i zařazení některých izolovaných adjektiv bez spojení

s příslušnými substantivy, jako např. *chystaný, klamavý, mzdový, nákupní, namákový* aj.

Někdy postrádáme uvedení základního hesla, *zvlášť* pokud jde o důležitý termín. Např. *licence* je uvedeno jen ve spojení s adjektivem *dovozní* (tedy pod písmenem D). Kromě toho se ještě pod písmenem L uvádí spojení *licenční smlouva*. Spojení *pro vaši informaci* je pod P (slovo *informace* chybí). Uživatele, pokud nenajde potřebné spojení, se bude ve slovníku jistě zaměřovat na klíčová slova a u nich očekávat různé další varianty.

Poněkud nepříznivě působí zejm. u ruských hesel také nedostatek jakékoli gramatické vybavenosti. Kromě toho místo běžného uvádění slovesné nebo jmenné reky jako určitého typu slovního spojení s příslušnými předložkami a zájmennými tvary jsou v tomto slovníku uvedeny většíinou pouze předložky. Např.: *doklad o* - *документ о, přístup k* - *доступ к, odkaz na* - *отсылка к чему, nakládat s* - *распоряжаться с, пользоваться, navrhovat za* - *выдвигать кем* aj. Máme za to, že přílišná stručnost je zde nezdůvodnitelná.

Místy dělá výběr zařazených slov dojem zcela náhodné excerpcy z ruských textů, aniž by si autor dal práci s bližším vymezením jejich významu v češtině.

Celkově však slovník obsahuje nejen celou řadu nových, ale i velmi užitečných a pro překladatele nesporně cenných termínů. Zároveň je třeba ocenit rychlost a pohotovost, s jakou byl pro širokou veřejnost vydán, což je v souladu se stále vzrůstajícím zájmem o translatickou problematiku, a to i v ruštině. Jednotlivá pracoviště, která se v republice zabývají obdobnými problémy, tak mají možnost srovnání. Škoda jen, že u recenzovaného díla se rychlost nepříznivě odrazila na kvalitě.

E. Vyslouzňová, H. Fládrová